

hållet. Det är inte en bruksanvisning: »så här ska du göra så du slipper stress», det har vi läst till leda. Det är en lyhörd och ömsint och ändå saklig berättelse om hur kvinnor har det, hur de tänker, hur de försöker hantera sina liv och hur de ibland lyckas och om olika kvinnors individuella metoder att finna vägar ut ur sin stress.

Intervjuer och fallbeskrivningar

Marianne Larmén skrev 1992 sin bok »Kvinnor och stress». Den ledde till uppdrag som föreläsare runt om i landet. Efter föreläsningarna delade hon ut enkäter till de kvinnor som deltog och samlade så in 550 svar, där kvinnor beskrev vad de upplevde som stress, hur ofta de hade egen tid för sig själva och också vad de själva ville förändra i sina liv och i samhället för att må bättre.

Utifrån det underlaget intervjuade hon några kvinnor, och boken innehåller flera sådana fallbeskrivningar. De representerar olika åldrar och yrken, även en kvinnlig läkare finns med. De blandas med intervjuer av »experter» t ex en inredningsarkitekt (varför inreds inte lägenheter efter nutidens livsstil med plats för t ex klädvård?), familjerådgivare, terapeuter och läkare som arbetar med smärtlindring och rehabilitering.

Fakta om villkor på arbetsmarknaden

Författaren citerar också fakta om arbetsmarknadens villkor för kvinnor och män och färskas SCB-rapporter om t ex skilsmässor och ohälsotal. Det är svårt för både kvinnor och män att förena yrkesliv med familjeliv – de flesta arbetsorganisationer är fortfarande gjorda för män med markservice, inte minst sjukvårdsorganisationen. Det gör att också män som vill ta större ansvar för familjearbetet har svårt att kunna genomföra det. De intervjuade kvinnorna beskriver hur de ändå har försökt att ställa upp med markservice förutom sitt ofta krävande yrkesarbete, hur de slutat lyssna till kroppens signaler om överbelastning för att de vill vara till lags. Sedan har de fått sin värk, sin trötthet, sin hjärtinfarkt.

Marianne Larmén tar också upp snarkproblemet ur en ny vinkling. Varför söker fler kvinnor än män för sömnsvårigheter? Är det någon doktor som frågar om patienternas män snarkar? Kanske skall

doktorn ordinera skilda sovrum i stället för sömnmedel. Hur ofta frågar vi egentligen som läkare hur patienten har det i sitt liv? Antagligen undviker vi det för att vi inte törs spräcka vårt hårt pressade tidschema – doktors stress.

Läsecirkelbok för kvinnliga läkare

Jag känner igen mina kvinnliga patienter i boken, jag känner igen mig själv och – inte minst – mina kvinnliga kolleger. Låt oss göra som en del av de kloka kvinnorna i boken: rensa bland våra måsten utan dåligt samvete! Det här är en bok som borde gå runt i de olika nätverken för kvinnliga läkare som finns i landet, läsas och diskuteras. Hur klarar du din stress? Hur gör jag? Författaren har ett levande språk och varvar dessutom texten med små välfunna citat, t ex Margareta Ekströms ord ur diktsamlingen »Skärmar»: »Det finns människor som i varje stadium av livet påstår att det är för sent att börja.»

Låt oss börja finna vår egen väg ut ur stressen. Marianne Larméns bok kan vara en vägvisare. •

Senaste nytt om läkemedelsinterferens

Nils Tryding, Christer Tufveson, Oswald Sonntag, Peter Persson, Inger Nilsson, Per Manell, Stefan Herdinius, Bo Östling. **Drug effects in clinical chemistry. Clinically important analytical interference of drugs on biochemical and hematological laboratory investigations.** 7 ed. 914 sidor. Stockholm: Apoteksbolaget AB, Pharmasoft AB och Svensk Förening för Klinisk kemi, 1996. Pris ca 450 kr. ISBN 91-85574-38-4.

Recensent: professor Magnus Hjelm, Prince of Wales Hospital Chinese University of Hong Kong, Shatin NT Hong Kong.

Överlevnadstiden för tryckt medicinsk information i böcker kan som regel karakteriseras med ett negativt värde, eftersom data antingen är föråldrade vid tryckningstillfället eller

nya data har blivit utelämnade under utarbetandet av manuskriptet. Botemedlet för sådana defekter heter »nya upplagor», en sinekur som många referensböcker inte överlever mer än några omgångar, förrän de ursprungligen så entusiastiska redaktörerna kastar in handduken i den krassa publicistiska ringen, utslagna på poäng av bristande tid och minskande upplagor.

Sjunde upplagan av databas

Tryding och hans medredaktörer har all anledning att känna sig mycket belåtna med utsläppet av den sjunde upplagan av sin databas om läkemedelseffekter i klinisk kemi. Detta speciellt som den nya upplagan officiellt når utanför kungarikets gränser och till Katalonien i Spanien, kanske ett memento till Miro's krume-lurer, som med ett vakande öga prytt omslaget på alla de tidigare upplagorna och också riktar sin blick mot användarna av den senaste upplagan.

Informationskälla nummer ett

Jag använde uttrycket »den lilla gröna om läkemedelsinterferens» vid granskningen av den tredje upplagan 1985. Nu, närmare det geografiska ursprunget för uttrycket, vill jag föreslå »Bok nr 1» för den nya utgåvan. För med sina väl beprövade och väsentligt utökade register för metodologiska och biologiska effekter av läkemedel och många nya litteraturreferenser kommer den sjunde upplagan säkerligen att bli den första källan till information om läkemedelsinterferens för allt flera arbetare inom sjukvården.

Endast svenska läkemedel

Databasen har fått en egen hemsida <http://www.pharmasoft.se/>, som lätt kan nås även från Hong Kong. För närvarande innehåller databasen information om svenska läkemedel. Mer information utlovas senare under året, t ex sökrutiner för in vivo- och in vitro-effekter av ett visst läkemedel (t ex paracetamol) eller för de läkemedel som påverkar metoderna i ett visst analysinstrument t ex Ectachem DT60), ett viktigt telemedicinskt bidrag av internationellt format för att

»understödja sjukvård på avstånd från patienten». Hoppas löftet om att kunna söka information om läkemedelsinterferens via Internet redan under det här året håller! För den PC-orienterade finns informationen redan på diskett.

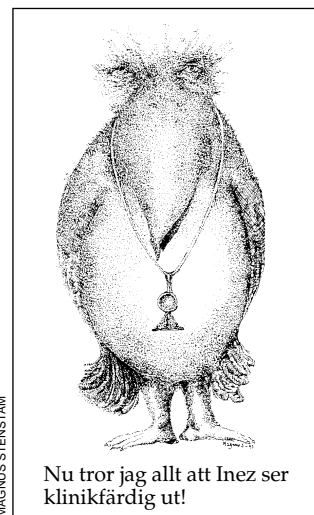
Utvecklingsprojekt inom snar framtid

Nils Tryding har klokt utökat medarbetarna i redaktionen för databasen sedan den sjätte upplagan kom ut 1992. Det bådär gott för framtiden och oss användare, som kan se fram emot utsuddade tidsgränser mellan framtida upplagor med kontinuerlig uppdatering av informationen och alltmer sofistikerade sökrutiner. Möjligheten att bygga in information om läkemedelsförbrukningen för en enskild patient i datoralgoritmer för tolkningen av hans/hennes analysresultat ligger inom räckhåll. Förvisso ett oemotståndligt projekt för redaktörerna i samarbete med Internets läsekrets! Kommentarer till nils@tryding.se. •

Ett lundensiskt tecknargeni

Magnus Stenstam. **Doktor Stenstams samlade huvudverk eller Noteringar från föreläsningar och röntgenronder med en eller annan interstitiell teckning.** 87 sidor. Eskilstuna: Magnus Stenstam, Mälarsjukhuset, 1996. Pris ca 290 kr + porto. ISBN saknas.

I karikatyrer och skämtteckningar (se nedan) beskriver Magnus Stenstam sjukhusens och den medicinska forskningens värld. •

MAGNUS STENSTAM

Nu tror jag allt att Inez ser klinikfärdig ut!